

Nr 16

Utlåtande i anledning av väckta motioner om visst tillägg till 7 § sjukförsäkringslagen.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 318 i första kammaren av herrar *Lindahl* och *Wirmark* samt nr 390 i andra kammaren av fru *Lindberg m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en utredning rörande sådant tillägg i 7 § sjukförsäkringslagen att ogift kvinna som sammanlever med barn under 16 år utan att ha förvärvsinkomst uppgående till kr. 1 200 per år likväl skall vara sjukpenningförsäkrad och erhålla grundsjukpenning och att Kungl. Maj:t efter verkställd utredning lämnar förslag till riksdagen med denna innebörd».

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet, i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen II: 390.

Över motionerna har utskottet i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande från kungl. socialstyrelsen och riksförsäkringsanstalten, varjämte Svenska sjukkassee förbundet erhållit tillfälle avgiva yttrande i ärendet.

Gällande bestämmelser

Enligt *lagen om allmän sjukförsäkring* skall i princip envar, som är bosatt i riket, från och med ingången av kalendermånaden efter den, då han fyllt 16 år, vara genom medlemskap i sjukkassa försäkrad enligt *lagen* (5 §). Jämlikt 7 § skall sjukkassemédlem, vars årsinkomst av förvärvsarbete uppgår till minst 1 200 kronor, vara sjukpenningförsäkrad. Kvinnlig sjukkassemédlem, vars årsinkomst av förvärvsarbete ej uppgår till 1 200 kronor, är likväl sjukpenningförsäkrad, såframt hon a) är gift och sammanlever med sin man eller, om sammanlevnaden mellan makarna hävts, med barn under 16 år, som vid tiden för sammanlevnadens hävande var sjukvårdsförsäkrat såsom barn till henne eller maken, eller b) efter att hava varit gift sammanlever med barn under 16 år, som vid tiden för äktenskapets upplösning var sjukvårdsförsäkrat såsom under a) sägs. Alla sjukpenningförsäkrade är försäkrade för *grundsjukpenning* om tre kr. för dag (22 §). Har vederbörande inkomst av tjänst om lägst 1 800 kr. för år, är han dess-

Bihang till riksdagens protokoll 1959. 9 saml. 2 avd. Nr 16

utom försäkrad för tilläggsjukpenning, vars storlek är beroende på inkomstens storlek (22 §).

Av ovan redovisade regler framgår att ogift kvinna med barn icke är sjukpenningförsäkrad, med mindre hon har inkomst av förvärvsarbete, som uppgår till minst 1 200 kr.

Historik

Vid sjukförsäkringslagens ikraftträdande 1954 var enligt lagen av de icke förvärvsarbetande kvinnorna endast sådana sjukpenningförsäkrade, som var gifta och sammanlevde med sin man.

I *proposition nr 114* till 1955 års riksdag föreslogs de ändringar i 7 § i lagen, varigenom denna fick sin nu gällande lydelse. *Föredragande departementschefen* anförde därvid bl. a. följande.

För hemmafruarna avses sjukpenningförsäkringens funktion vara att gardera mot bortfall på grund av sjukdom av deras arbetskraft för familjens räkning. Något barnvillkor har emellertid inte uppsatts. Alldeles samma funktion som den nyssnämnda torde en sjukpenningförsäkring fullgöra för en familj bestående av moder och små barn. Behovet av sjukpenning torde måhända mången gång vara större för en sådan familj. Situationen torde väl i allmänhet vara densamma, vare sig familjen består av änka och småbarn eller av frånskild eller hemskild kvinna med småbarn. Det synes mig därför mindre följdriktigt att — när man nu har tagit in den med mannen sammanlevande hemmafrun i den obligatoriska sjukpenningförsäkringen och detta oberoende av barnvillkor — hustru med hemmavarande barn skall uteslutas ur denna försäkring, om mannen försvinner ur familjebilden genom att makarna flyttar isär med eller utan hem- eller äktenskapsskillnad eller mannen avlider.

I propositionen berördes icke frågan om utsträckning av nämnda förmån till att gälla även ogifta mödrar. Detta spörsmål behandlades emellertid av *andra lagutskottet* (utlåtande nr 28) som i anledning av vid riksdagen avgivna motioner anförde att situationen torde vara en annan för ogifta mödrar än för änkor samt hem- och frånskilda kvinnor genom att de förra i regel antingen kunde antagas snart återta sitt förvärvsarbete eller tillhöra kategorien icke förvärvsarbetande hemmadöttrar. Utskottet ville likväl icke bestrida, att behov av hjälp kunde föreligga för de ogifta mödrarna. Emellertid ansåg sig utskottet icke kunna tillstyrka en sådan utsträckning av förmånen. Utskottet förklarade sig förutsätta att frågan skulle följas med uppmärksamhet.

Utskottets utlåtande godkändes av *riksdagen*.

Remissyttrandena

Motionerna tillstyrkes av *socialstyrelsen* och *sjukkasseförbundet*. *Riksförsäkringsanstalten* däremot anser sig icke kunna tillstyrka bifall till motionerna.

Socialstyrelsen redovisar vad utskottet anfört i förevarande fråga i ovan nämnda utlåtande nr 28 år 1955 samt fortsätter:

Även om, som utskottet anmärkt, flertalet ogifta mödrar inom kort tid efter nedkomsten måste återgå till eller söka sig förvärvsarbete, torde likväl antalet ogifta mödrar, som skulle beröras av den ifrågasatta lagändringen, vara av en sådan storleksordning, att hänsyn bör tas även till dem i förevarande sammanhang. Förutom hemmadöttrar kommer här i beaktande kvinnor, som utan att vara gifta sammanlever med man under äktenskapsliknande förhållanden, och sådana ensamstående mödrar, som icke har förvärvsarbete. Enligt socialstyrelsens mening föreligger vägande skäl för att med avseende å rätten till grundsjukpenning ställa denna grupp i samma läge som de kvinnor, som tidigare tillerkänts denna förmån — — —.

Sjukkaseförbundet framhåller, att rättviseskäl synes tala för att den grupp mödrar, varom här är fråga, i sjukförsäkringshänseende jämföras med övriga mödrar samt att ett genomförande av en sådan ordning inom sjukförsäkringen icke synes böra vålla sjukkassorna några större administrativa olägenheter.

Riksförsäkringsanstalten framhåller, att behovet av kontant hjälp vid sjukdom inte är detsamma för samtliga de kvinnor med barn, som inte är sjukpenningförsäkrade. I en del fall, heter det i yttrandet, kan måhända ett påtagligt behov föreligga, men i flertalet fall är behovet sannolikt icke särskilt framträdande. I fortsättningen anför anstalten:

Riksförsäkringsanstalten hyser för sin del uppfattningen, att det hjälpbehov, som motionärerna ha i tankarna, på grund av sin karaktär bör tillgodoses inom socialhjälpens och icke inom sjukförsäkringens ram. Härför talar även den omständigheten, att det här rör sig om en grupp personer, för vilka några avgifter till sjukförsäkringen i regel icke skulle komma att erläggas.

I förevarande sammanhang bör icke heller förbises, att åtskilliga av de ogifta mödrar, som nu icke äro placerade i sjukpenningklass inom den allmänna sjukförsäkringen, kunna förmodas i realiteten åtnjuta så stor inkomst av förvärvsarbete, att de rätteligen bort vara sjukpenningförsäkrade, men underlåtit att anmäla inkomsten till sin sjukkassa. Dessa kvinnor äga sålunda redan nu möjlighet att bli omfattade av sjukpenningförsäkringen.

Utskottet

Enligt sjukförsäkringslagen är sjukkassemédlem, vars inkomst av förvärvsarbete uppgår till minst 1 200 kronor för år, sjukpenningförsäkrad. Dessutom är vissa grupper av kvinnor försäkrade, även om de har lägre inkomst; så är fallet med dels med mannen sammanlevande gift kvinna, dels ock med mannen icke sammanlevande gift kvinna, frånskild kvinna och änka, därest hon sammanlever med barn under 16 år, som vid sammanlevnadens hävande resp. äktenskapets upplösning var sjukvårdsförsäkrat såsom barn till henne eller maken. Dessa kvinnor är allenast försäkrade för grundsjukpenning.

I motionerna begäres, att ogifta mödrar, som sammanlever med barn under 16 år, skall i fråga om sjukpenningförsäkring jämföras med ovan nämnda kategorier kvinnor.

Utskottet har tidigare, vid 1955 års riksdag, behandlat den genom motionerna aktualiserade frågan. Därvid uttalade utskottet att situationen för de ogifta mödrarna med barn ofta vore en annan än för t. ex. änkor och de frånskilda kvinnorna med barn, eftersom de förra i regel kunde antagas antingen återta sitt förvärvsarbete inom en snar framtid efter barnets födelse eller vara icke förvärvsarbetande hemmadöttrar. Med hänsyn bl. a. härtill ansåg sig utskottet inte kunna tillstyrka, att de ogifta kvinnor med barn, vilkas årsinkomst av förvärvsarbete inte uppgick till 1 200 kronor, skulle vara sjukpenningförsäkrade. Utskottet finner inte skäl att frågå denna ståndpunkt.

På grund härav hemställer utskottet,

att förevarande motioner, I: 318 och II: 390, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 april 1959

På andra lagutskottets vägnar:

EDVIN JACOBSSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Axel E. Svensson, Sunne, fru Carlqvist, herrar Lars Larsson, Magnusson*, Kaijser, Edström och Thorsten Larsson*;

från andra kammaren: herrar Jacobsson i Tobo, Wahrendorff, Fredriksson, fru Eriksson i Ängelholm, fru Svensson, herrar Björkman, Svensson i Kungälv och Anderson i Sundsvall.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av fru Carlqvist, herrar Jacobsson i Tobo, Fredriksson, fru Eriksson i Ängelholm, fru Svensson och herr Svensson i Kungälv, vilka ansett,

a) att det stycke i utskottets yttrande, som börjar med orden »Utskottet har» och slutar med orden »denna ståndpunkt», bort ersättas med text av följande lydelse.

Av de kvinnor, vilkas inkomst av förvärvsarbete ej uppgår till 1 200 kronor för år, var det ursprungligen endast de med mannen sammanlevande

gifta kvinnorna, som var sjukpenningförsäkrade. Meningen med denna särskilda förmån för hemmafruarna är att sjukpenningen i någon mån skall utgöra ersättning för det bortfall av arbetskraft för familjen som uppstår genom husmoderns sjukdom. 1955 utsträcktes förmånen till sådana gifta, med mannen icke sammanlevande kvinnor, sådana änkor och sådana frånskilda kvinnor som sammanlever med barn under 16 år från äktenskapet. Till motivering härav anförde föredragande departementschefen, att behovet av sjukpenning måhända mången gång torde vara större för en familj bestående av moder och små barn än för hemmafruarna. Likväl föreslog departementschefen icke att förmånen skulle utsträckas även till de ogifta mödrarna med barn, och utskottet rekommenderade härvidlag ingen avvikelse från departementschefens förslag. Emellertid uttalade utskottet att behov av hjälp kunde föreligga för de ogifta mödrarna, och utskottet förklarade sig förutsätta att frågan skulle följas med uppmärksamhet.

De argument, som 1955 anfördes för utsträckning av förutnämnda förmån till änkor m. fl. kvinnor med barn, synes utskottet med minst lika stort berättigande kunna anföras för att förmånen skall beredas även de ogifta mödrarna med barn. Särskilt torde detta gälla ensamboende mödrar med barn och mödrar som sammanlever med man under äktenskapsliknande förhållanden. Enligt utskottets mening är det därför ett rimligt rättvisekrav att de ogifta mödrarna med barn i avseende å rätten till sjukpenning jämställas med exempelvis änkor och frånskilda kvinnor med barn. Mot denna uppfattning kan icke med fog invändas att dessa ogifta mödrar i så fall skulle kunna bli försäkrade för grundsjukpenning utan att vara avgiftsskyldiga till sjukkassa. Samma regel gäller nämligen beträffande de kvinnor, som redan nu är sjukpenningförsäkrade oberoende av sin inkomst. Utskottet föreslår alltså, att ogifta mödrar med barn i avseende å rätten till sjukpenning jämställas med änkor och frånskilda kvinnor med barn. Någon särskild utredning i ämnet torde inte vara erforderlig.

b) att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till förevarande motioner, I: 318 och II: 390, måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådan ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, att ogift moder, som sammanlever med barn under 16 år, skall vara sjukpenningförsäkrad, även om hennes inkomst av förvärvsarbete ej uppgår till 1 200 kronor för år.